

GYÖRGYI ZOLTÁN

Tanulás felnőttkorban¹

Az Oktatási Minisztérium Felnőttképzési főosztálya felkérésére a felnőttképzési törvény életbeléptetése előtt, 2001 végén–2002 elején felmérést végeztünk a hazai lakosság körében. Ez a vizsgálatunk arra vállalkozott, hogy feltárja a felnőttképzéssel kapcsolatos igényeket, elvárásokat, illetve a lakosság kisebb-nagyobb részét érintő, tanulásukat hátráltató akadályokat. A vizsgálatot a törvény életbeléptetése után 3 évvel ismételten elvégeztük, annak érdekében, hogy képet kapjunk a törvény esetleges hatásairól.

Bevezetés

A felméréseket az Oktatókutató Intézet megbízásából végezte a Medián Kft. az ún. omnibusz-vizsgálata keretében.² A Medián havi rendszerességgel indított omnibusza 1200 személyt érint. A kérdőívet mindkét felmérés esetében kétszer (2001. december és 2002. január elején illetve 2002 szeptemberében és októberében) kérdeztettük le. A két-két kérdezés ugyanazon reprezentativitási kritériumoknak felelt meg, de a kérdezettek személye minden – mind a négy – esetben eltért egymástól. A kérdezés kérdezőbiztosok segítségével történt, akik személyesen felkeresték a kérdezetteket, közvetlenül feltették nekik a kérdéseket, és ki is töltötték a kérdőívet. Ez a módszer lehetővé tette, hogy a kérdezettek köre ne csak az elvárt reprezentativitási mutatóknak feleljen meg, hanem – a válasz-megtagadások minimális szintre való szorítása következtében – más, a reprezentativitás szempontjából nem vizsgált mutatók szerint is tükrözze a hazai felnőtt lakosság összetételét.

A két felmérés során 2400–2400 kitöltött kérdőívhez jutottunk, ezek alapján vállalkoztunk a változások regisztrálására, illetve ez alapján terveztük a változások elemzését.

¹ A tanulmány alapjául szolgáló felmérést az Oktatási Minisztérium és a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium támogatta.

² Omnibusz vizsgálaton különböző témaköröket felölelő felmérés értendő. Jellemzősége, hogy a kérdezés szervezője „meghirdeti” egy adott időpontra az előre meghatározott körű (jelen esetben a 18 éven felüli népességre vonatkozó), előre meghatározott reprezentativitási kritériumoknak megfelelő kérdezést, s egy-egy megrendelő ehhez a kérdezéshez csatlakozhat a saját kérdőívvel („felszállhat az omnibuszra”). Az omnibusz-vizsgálat kérdőíve tartalmaz egy olyan egységet, amely a kérdezettek legfontosabb szociológiai jellemzőit tartalmazza, s amelyeket az egyes megrendelők közösen használhatnak.

Az adatok feldolgozása igazolta a *minta összetételével* kapcsolatos előzetes várakozásokat. A két minta nemcsak az előzetesen kialakított reprezentativitási vonalak mentén egyezik meg (életkor, nemi összetétel, a lakóhely településének nagysága és típusa, helye), de azon változók (családi helyzet, foglalkozás, iskolai végzettség, jövedelmi viszonyok) megoszlása is hasonló, amelyekben a minta reprezentativitását közvetlenül nem lehetett biztosítani, de amelyek reprezentatív jellege a releváns mondanivaló érdekében nagyon fontos. Ez a hasonlóság arra utal, hogy megbízhatóan feldolgozhatók a képzéssel kapcsolatos információk is.

A két felmérés *eredményeinek*, vagyis a felnőttképzésben való korábbi részvétel, illetve az ezzel kapcsolatos tervek összehasonlítása azt mutatja, hogy a vizsgált időszak alatt nem regisztrálható érdemi változás.³ A kisebb eltérések a minta véletlenszerűségére vezethetők vissza. Meglátásunk szerint a két vizsgálat közötti rövid időszak nem tette lehetővé a képzéssel kapcsolatos elvárások, szándékok érdemi változását, különösen annak fényében nem, hogy a felnőttképzési törvény elsősorban olyan területen jelentett újat a korábbiakhoz képest (akkreditációs rendszer bevezetése), amely szükségszerűen csak hosszabb távon érezhető hatását a lakosság körében.

A tapasztalatok fényében lehetőséget láttunk arra, hogy a *két mintát összevonnjuk*, s a cluster-analízis módszerét is felhasználva szociológiailag értelmezhető társadalmi rétegek szerint csoportosítsuk a mintában résztvevőket. Ennek alapján az egyszerű megoszlások elemzésénél *árnyaltabb*, az egyes társadalmi rétegek vonatkozásában relevánsabb *elemzést adhatunk* a felnőttképzéssel kapcsolatos tapasztalatokról.

A két minta összevonására nemcsak megegyező összetételük és a képzéssel kapcsolatos hasonló válaszok adtak lehetőséget, hanem a két felmérés közeli időpontja is. Az ily módon kialakult 4800 fős minta lehetővé tette, hogy kisebb lakossági csoportokról is megbízhatóbb képet adjunk, hiszen a véletlen szerepe nagyobb mintanagyság esetén csökken.

A cluster-analízis révén egy adott sokaságon belül (jelen esetben a 4800 fős mintán) előre megadott változók alapján (esetünkben a kérdések egy része figyelembe vételével) az adott sokaságon belül olyan csoportokat képeztünk, amelyek a lehető leghomogénebbek, illetve amelyek egymástól való „távolsága” a lehető legnagyobb. Mint minden matematikai módszer, ez sem csodaszer, az elemzésnél figyelembe kell venni az eljárás speciális körülményeit, vagyis hogy a kutató milyen kiinduló feltételeket adott meg (clusterek száma, változók összetétele stb.). Ezeket az előzetes kutatói hipotéziseket tükröző tényezőket a kapott eredmények alapján felülbírálván jutottunk el azokhoz a legfontosabb, a tanulóhoz való viszonyt leginkább befolyásoló szociológiai mutatókhoz, amelyek alapján a mintánk (s reprezentativitása alapján nyugodtan mondhatjuk: a lakosság) csoportosítható. (Például a cluster-analízis során lehatárolt csoportok összetétele azt jelezte, hogy a lakóhely földrajzi elhelyezkedése és típusa – településnagyság, településtípus – nem lényeges tanulást befolyásoló tényező, vagy kiderült, hogy a kérdezettek aktivitása

³ A felmérésben a felnőttképzésbe soroltunk minden nem nappali tagozatú iskolai formában történt tanulást.

– van-e munkahelye, ill. annak jellege – lényegesen kisebb hatású, mint az életkor.)

1. A tanulást meghatározó tényezők és a jellegzetes lakossági csoportok

A cluster-analízis azt jelezte, hogy vannak az átlagosnál lényegesen magasabb arányban tanuló lakossági csoportok, s hogy ezek között sem tekinthető általánosnak a tanulás (legalábbis annyira nem, hogy három-évenként sor kerüljön ilyenre). Az is kirajzolódott, hogy az 55 éves kor szakaszhatár a tanulásban (e kor felett elenyésző mértékű a tanulás), ez alatt azonban nincs jelentősége az életkornak. Nemcsak általában nincs, de a különböző társadalmi rétegek esetében sem. A jövedelmet nézve a havi 72 ezer forintos jövedelemhatárt nevezhetjük választóvonalnak. A családi helyzetnek, a családban élő gyerekek számának sincs tanulást befolyásoló hatása, ezek látszólagos hatása az életkornak tulajdonítható.

Ugyanakkor kiderült az is, hogy melyek azok a tényezők, amelyek alapvetően befolyásolják a tanulásban való részvételt. Az adatok arra utalnak, hogy ebben a következő tényezőknek van elsődleges szerepe:

- a személyi életkorának (55 évesnél fiatalabb, ill. idősebb)
- nemének
- iskolai végzettségének (8 általános iskola, vagy alacsonyabb/szakmunkásiskola/középfok/felsőfok)
- az iskolai végzettség módjának (nappali tagozat/egyéb forma)
- a jövedelemnek (72 ezer forint alatt, ill. felett)⁴.

A felnőttkori tanulás egyes rétegenkénti mértékével összefüggésbe hozható tényezők kapcsán két megjegyzést kell tennünk:

• Csupán annyit állítunk, hogy a fenti tényezők és a felnőttkori tanulás között összefüggés van, az *ok-okozati kapcsolatok nem tisztázottak*. Feltételezhető, hogy egyes tényezők okként, mások okozatként, s ismét mások okként és okozatként egyaránt szerepet játszanak.

• A különböző tényezők és a tanulási kedv közötti *összefüggés nem tényezőnként értendő, hanem az összes változó egészében*. Ennek megfelelően nem azt állítjuk például, hogy a férfiak és a nők között eltérő a tanulási kedv, vagy, hogy a jövedelem növekedésével vagy az iskolai végzettség emelkedésével párhuzamosan többen tanulnak. Ezzel szemben azt állítjuk, hogy például a nők tanulással kapcsolatos viszonya a jövedelem és a végzettség függvényében eltér a férfiakétól.

A fentieknek megfelelően a lakosságot 11 csoportba soroltuk. Olyan 11 csoportba, amely nem csupán a felnőttkori tanulás tekintetében te-

⁴ A 72 ezer forintos jövedelemhatárt csak fiktív határnak tekinthetjük, tekintettel a jövedelmi adatok általános megbízhatatlanságára. Alapvetően úgy kell értelmeznünk, hogy van egy – pontosan nem meghatározható – jövedelemhatár, amely felett a tanulási szokások – egyes más feltételek függvényében – másképp viselkednek, mint alatta.

kinthető viszonylag homogénnak, de szociológiailag is értelmezhető. Ezt mutatja a következő táblázatunk.

A kialakított csoportok jellemzői

A csoport kódja	A csoport jellemzői ⁵
	55 év alattiak
1	Alacsony végzettségű nők
2	Alacsony végzettségű, alacsony jövedelmű férfiak
3	Alacsony végzettségű, de magas jövedelmű férfiak, szakmunkás végzettségű férfiak
4	Szakmunkás végzettségű, alacsony jövedelmű nők, nappali végzettséggel
5	Nappali tagozaton érettségizett, alacsony jövedelmű férfiak
6	Felsőfokú végzettséggel rendelkező, de alacsony jövedelmű férfiak
7	Szakmunkás nők alacsony jövedelemmel, de kiegészítő képzésben szerzett végzettséggel
	Szakmunkás végzettségű nők, magas jövedelemmel
	Alacsony jövedelmű érettségizett nők
	Nappali tagozaton szerzett felsőfokú végzettségű nők, alacsony jövedelemmel
8	Kiegészítő képzésben érettségizett alacsony jövedelmű férfiak
	Érettségizett, magas jövedelmű férfiak
9	Felsőfokú végzettséggel rendelkező magas jövedelmű férfiak
10	Érettségizett magas jövedelmű nők
	Felsőfokú, de kiegészítő képzésben szerzett végzettségű alacsony jövedelmű nők
	Felsőfokú végzettségű magas jövedelmű nők
99	55 év felettiak

A tanulmányunkban e csoportok szerint adjuk közre legfontosabb tapasztalatainkat.

A csoportok szociológiai jellemzői

A csoportosrend alapvetően a *lakosság iskolai végzettségére épül*, s egyben tükrözi – kisebb egyenetlenséggel – a tanulásban való részvétel mértékét is. Ennek megfelelően a két változó párhuzamossága, összefüggése jelenik meg benne. Ugyanakkor azt is jelzi, hogy – nemenként eltérő módon – a képzési hajlandóság bizonyos tényezők hatására felfelé mozdul. Ezek között említhetjük, hogy a korábban kiegészítő képzésben tanulók, illetve a magas jövedelemmel rendelkezők tanulási hajlandósága sok esetben magasabb, mint amire az iskolai végzettségből következtethetünk. Ennek következtében azt mondhatjuk, hogy ez a két tényező hasonló tanulási aránnyal párosul, mint az eggyel (egy esetben) két fokozattal magasabb iskolai végzettséggel rendelkezőké.

A következő tábla összefoglalóan mutatja, hogy az egyes csoportok

⁵ A kategóriák magyarázata:

- alacsony jövedelem 72 E Ft havi bruttó jövedelem alatt, magas jövedelem e felett;
- alacsony végzettség: 8 ált. iskola, vagy az alatt;
- kiegészítő képzésben végzettséget szerzők: esti, vagy levelező tagozaton, illetve egyéb formában megszerzett végzettség.

TANULMÁNYOK

(a továbbiakban: státuscsoportok) milyen mértékben vettek részt felnőtt-
oktatásban az utolsó három évben.⁶

1. tábla *Részt vett-e nem nappali tagozatos képzésben az utóbbi 3 évben?*

Státus csoport		Nem	Igen	Összesen
1	Fő	364	23	387
	%	94,1	5,9	100,0
2	Fő	210	24	234
	%	89,7	10,3	100,0
3	Fő	626	154	780
	%	80,3	19,7	100,0
4	Fő	294	68	362
	%	81,2	18,8	100,0
5	Fő	109	55	164
	%	66,5	33,5	100,0
6	Fő	31	22	53
	%	58,5	41,5	100,0
7	Fő	339	205	544
	%	62,3	37,7	100,0
8	Fő	78	61	139
	%	56,1	43,9	100,0
9	Fő	35	39	74
	%	47,3	52,7	100,0
10	Fő	64	85	149
	%	43,0	57,0	100,0
99	Fő	1470	40	1510
	%	97,4	2,6	100,0
Összesen	Fő	3620	776	4396
	%	82,3	17,7	100,0

Egyes előzetes adatok arra utaltak, hogy a munkanélküliség, illetve a fiatal nők átmeneti inaktivitása (gyes, gyed) növeli a tanulási hajlandóságot, az adatokat ezért részletesebben is megvizsgáltuk,

A munkanélküliek látszólagos nagyobb tanulási kedve csak azzal hozható összefüggésbe, hogy – egy-egy térségben (pl. az ország keleti térségében) – a magasabb végzettségűek között több a munkanélküli, s nem munkaerő-piaci státusuk, hanem a magasabb végzettségük miatt magasabb a tanulási kedvük, mint más térségek lakosságáé, ahol a munkanélküliség kisebb.

A gyerekekkel otthon lévő anyák esetében csak a 7. csoportba tartozó, társadalmi státusuk alapján középosztályba sorolható nők esetében beszélhetünk erről. Az alacsonyabb végzettségű nők esetében éppen fordított az arány, a legmagasabb státusú nők pedig alapvetően nem is élnek ezzel a társadalom biztosította lehetőséggel, illetve akik – jövedelmi helyzetüket leszámítva – ide kerülhetnének, a tanulással való viszonyuk alapján a 7. csoportba, vagyis a nőket tekintve eggyel alacsonyabb státusú csoportba kerültek.

Összességében a lakosság fenti csoportjainak tanuláshoz való viszonyát a munkanélküliek, illetve a gyesen, gyeden lévők érdemlegesen nem befolyásolják, ezért a kialakított csoportok számát nem bővítettük.

⁶ Ez alapján egyes csoportok összevonhatók lennének, de ez esetben szociológiailag értelmezhetetlen csoportokat kapnánk.

Az egyes csoportok illetve az ezeknek megfelelő társadalmi rétegek lakóhelye nem mutat jellegzetes eltérést, a kisebb eltérések az egyes térségek lakosságának összetételével hozható összefüggésbe. Ki kell térnünk viszont arra, hogy az említett csoportokba tartozók milyen munkaerőpiaci helyzetben vannak. Tesszük ezt azért is, mert úgy gondoljuk, hogy ez a munkaerő-piaci pozíció bizonyos mértékig megmagyarázza a felnőttképzésben való részvételt.

Az aktivitás az első két csoportban a legalacsonyabb, az 1. csoportba tartozók alig több mint egy harmada, a 2. csoportba tartozók 45 százaléka dolgozik csupán. Mindkét csoportban igen sok a nyugdíjas is, ami – figyelembe véve az 55 éves felső életkori határt – alapvetően rokkant nyugdíjas státust jelenthet. A második csoportban számottevő a tanulók száma is, ami arra utal, hogy van egy formálisan alacsony képzettségű réteg, amelyik még nem került ki az iskolarendszerekből. Ez a réteg az egyéb szociológiai jellemzői alapján nyilván nem azonos a többi idesorolt személlyel, de csekély létszámuk miatt adataik önállóan nem kezelhetők.

Az első két csoportban kiemelkedően magas (16 ill. 20%-os) a munkanélküliség, s az 1. csoportban a foglalkoztatottak arányát csökkenti a gyese, gyeden lévők viszonylag magas (13%-os) aránya is.

A 3., 6. és a 8–10. csoport alapvetően az aktív dolgozók rétege. A 4. és a 7. csoportba tartozók között sok a gyese, gyedes nő, az 5. csoportban pedig kiemelkedően sok a tanuló. Ez a csoport nem csak a munkavállalók, hanem jelentős részben a felsőfokon továbbtanulók csoportja is.

2. tábla A kérdezett dolgozik-e?

Státusz csoport	Fő vagy rész munka	Gyes, gyed	Nyugdíjas	Munkanélküli	Tanuló	Egyéb (htb., inaktív, eltartott)	Összesen	
1	Fő	133	49	81	61	12	51	387
	%	34,4	12,7	20,9	15,8	3,1	13,2	100
2	Fő	107		33	47	37	12	236
	%	45,3		14,0	19,9	15,7	5,1	100
3	Fő	644		67	55	4	9	779
	%	82,7		8,6	7,1	0,5	1,2	100
4	Fő	180	91	33	36	4	19	363
	%	49,6	25,1	9,1	9,9	1,1	5,2	100
5	Fő	96		12	15	38	3	164
	%	58,5		7,3	9,1	23,2	1,8	100
6	Fő	41		5	1	4	2	53
	%	77,4		9,4	1,9	7,5	3,8	100
7	Fő	324	65	51	36	53	17	546
	%	59,3	11,9	9,3	6,6	9,7	3,1	100
8	Fő	132		4	3		0	139
	%	95,0		2,9	2,2		0,0	100
9	Fő	71		4			0	75
	%	94,7		5,3			0,0	100
10	Fő	131	10	5	2		2	150
	%	87,3	6,7	3,3	1,3		1,3	100
99	Fő	91		1393	5		17	1506
	%	6,0		92,5	0,3		1,1	100
Összesen	Fő	1950	215	1688	261	152	132	4398
	%	44,3	4,9	38,4	5,9	3,5	3,0	100

TANULMÁNYOK

Az egyes rétegek végzettségükből adódóan dolgoznak fizikai vagy szellemi munkakörben. A 6–7. ill. a 9–10. csoportban a szellemi dolgozók vannak többségben, közülük vezetői beosztásban azonban csak a 9. csoportban vannak kiemelkedően magas arányban (48%-uk). A fizikai dolgozók – végzettségüknek megfelelően végeznek döntően szak- (3–5, 7–8. csoport) illetve segédmunkát (1–2. csoport).

A jövedelmi adatok a 8–10. réteg kiemelkedően jó helyzetére utal, valamint arra, hogy egyes alacsony képzettségű rétegek jövedelme meghaladja a táblázat közepén szereplő rétegeket.

1. ábra A kérdezettek havi nettó jövedelme

Mindez azt eredményezi, hogy a kialakított csoportok sorrendje többé-kevésbé egy társadalmi státussorrend is. Olyan sorrend, amely jól leírható az említett mutatókkal, s amely – legalábbis a vizsgálat időpontjára vonatkozóan – mutatja a csoportba tartozók „végleges” (hosszabb távon többé-kevésbé állandó) vagy pillanatnyi (éppen menetközben lévő, pl. még tanuló) státusát. Ennek megfelelően a csoportok a következő táblázat vezércímkeivel írhatók le. E vezércímkek szükségszerűen csak a csoportok többségére vonatkoztatva jellemzik őket, elfedve a kisebb létszámú alcsoportokat, ugyanakkor alkalmasak arra, hogy adott esetben ezek segítségével értelmezzük a felmérés tapasztalatait.

3. tábla A csoportok jellemzői és mintán belüli megoszlása

A csoport kódja	55 év alattiak	Az adott réteg aránya a mintán belül ⁷
1	LESZAKADÓ NŐ Alacsony végzettségű, munkahellyel nem rendelkező ill. rossz munkaerő-piaci helyzetben lévő nők	8,7
2	LESZAKADÓ FÉRFI Alacsony végzettségű, munkahellyel nem rendelkező ill. rossz munkaerő-piaci helyzetben lévő férfiak	5,3
3	TÖREKVŐ SZAKMUNKÁS Legfeljebb szakmunkás végzettségű szakmunkásként dolgozó, jó beosztással rendelkező férfiak	17,8
4	ROSSZ SZAKMÁVAL RENDELKEZŐ NŐ Szakmunkás végzettségű, gyesen lévő, vagy rossz munkaerő-piaci pozícióban lévő nők	8,3
5	ROSSZUL ÉRVÉNYESÜLŐ ÉRETTSÉGIZETT FÉRFI Érettségizett, még tanuló, vagy rossz munkaerő-piaci pozícióban lévő férfiak	3,7
6	ROSSZUL ÉRVÉNYESÜLŐ DIPLOMÁS FÉRFI Felsőfokú végzettséggel rendelkező, de ehhez képest rossz munkaerő-piaci pozícióban lévő férfiak	1,2
7	KÉPZETT, DE ROSSZUL ÉRVÉNYESÜLŐ NŐ Középszintű, esetleg felsőfokú végzettségű nők rossz munkaerő-piaci pozícióban ill. gyesen	12,4
8	ELIT-SZAKMUNKÁS Középfokú végzettségű, jó fizikai munkakörben dolgozó férfiak	3,1
9	FÉRFI ELIT Felsőfokú végzettséggel rendelkező magas jövedelmű férfiak	1,7
10	NŐI ELIT Képzett értelmiségi nők, jó, de alapvetően nem vezetői munkakörben	3,4
99	NYUGDÍJASOK 55 év felettiak	34,1

2. Az egyes társadalmi rétegek viszonya a tanuláshoz

Az eddigi tanulmányok

Az egyes csoportok nem pusztán eltérő mértékben kapcsolódtak valamilyen képzésbe a vizsgált három év során, de abban is markáns eltérések figyelhetők meg, hogy hányszor tanultak az eltelt időszakban. Összességében azt mondhatjuk, hogy minél magasabb arányban tanult egy-egy réteg, annál nagyobb a többszöri tanulás valószínűsége is. A két elit csoportba soroltak több mint negyed része legalább kétszer vett részt valamilyen képzésben, sőt csaknem ötödrészüket legalább háromszor. Mindez azt jelenti, hogy ennek a rétegnek (pontosabban e réteg számottevő részének) lételeme a tanulás. A férfiak esetében ez a tanulás minden bizonnyal összefüggésbe hozható munkakörükkel: okként és/vagy következmény-

⁷ A kérdezettek 8,9 százaléka valamilyen adathiány miatt nem volt besorolható egyik csoportba sem, az itt feltüntetett arányok a megmaradt elemszámon belüli megoszlást tükrözik.

TANULMÁNYOK

ként szerepet játszik ebben. A női elit csoportban kevésbé látszik ez az összefüggés, de tény, hogy ez a kvalifikált réteg is a tanulás révén jutott viszonylag jól fizető pozíciókba.

Valamelyest kevésbé markánsan, de ugyanez rajzolódik ki a 8. csoportban is. Ez azt jelzi, hogy a tanulás iránti igény nemcsak a diplomások között fogalmazódik meg, hanem *van egy képzett szakmunkás réteg* (már eleve középfokú végzettséggel!), *amely számára a folyamatos tanulás a (siker) karrierút nélkülözhetetlen eleme.*

A középstátusúnak tekinthető 5–7. csoport számára a tanulás kisebb jelentőségű. Ez a három réteg (pontosabban egy részük) próbál kitörni a helyzetéből, igyekszik – bár nem tudjuk megmondani milyen sikerrel – képzettségéhez képest – legalábbis egyelőre még – nem túl sikeres pályafutásán korrigálni.

A 4. csoportba tartozók viszonylag csekély tanulási kedve jelzi azt, hogy a korábbi nem túl sok munkaerő-piaci sikerrel járó iskolai tanulmányok – feltételezhetően a női szerepek miatt – nehezen korrigálhatók.

A *törekvő szakmunkások* között viszont szépszámmal találunk olyanokat, akik *a tanulás révén igyekeznek előbbre jutni.* Bár összességében az országos átlagnak megfelelően vettek csak részt képzésben, de közülük igen sokan (harmaduk) legalább kétszer.

Az 1. és a 2. csoport esetében a kis tanulási arány miatt nehezen értelmezhetők a részletes adatok, a nyugdíjasok rétegével ugyanezen ok miatt a továbbiakban csak érintőlegesen foglalkozunk.

2. ábra Részvétel a felnőttképzésben⁸

Lásd az I. táblázatot⁹

⁸ A kérdést megelőző három éven belül, minden, a nappali tagozatos iskolai oktatáson kívüli szervezett képzésben.

⁹ A római számmal jelölt táblázatok a mellékletben találhatóak.

A képzés jellegére vonatkozóan kérdezettként csak egy adat, az utolsó képzésre vonatkozó adat áll rendelkezésünkre. Ez is jelzi azonban az egyes rétegek „szokásait”, ami nyilván egyaránt eredője az igényeknek és a képzési kínálatnak. Az adatok vizsgálata egyben arra is utal, hogy a felnőttoktatásban való részvétel milyen mértékben befolyásolta a formális iskolai végzettséget, s ennek révén az adott státuscsoportba való kerülést. Az adatok azt mutatják, hogy volt ennek ebben szerepe. Vagyis az esetek egy részében, mindenekelőtt a 6. és 9–10. csoportban nem elhanyagolható azok aránya, akik alapvetően azért kerültek be az adott rétegbe, mert éppen az utóbbi években fejezték be tanulmányaikat valamilyen nem nappali rendszerű iskolai oktatásban. Ugyanakkor azt kell mondanunk, hogy alapvetően mégsem emiatt magas az említett csoportok átlagosnál magasabb tanulási aktivitása. Ha pusztán a tanfolyami képzést nézzük, amely a formális végzettségre csak kis hatással jár, akkor is azt tapasztaljuk, hogy – ha kisebb is a különbség, de – hasonló sorrend alakul ki az egyes csoportok között a felnőttkori tanulásban. Ha ehhez hozzávesszük a korábban elmondottakat, vagyis, hogy a képzetebbek általában több képzésben vesznek részt, akkor egyértelműen állítható, hogy a vizsgált csoportok markáns, s a képzésben való részvételt illetően is jellegzetes társadalmi rétegek.

Ahhoz képest, hogy a hazai nyelvoktatást, s ennek következtében a hazai lakosság nyelvtudását állandó kritika éri, illetve, hogy a nyelvtudás hiánya sokakat akadályoz a munkavállalásban, a *nyelvtanfolyamokon való részvétel általánosan, tehát minden vizsgált rétegben alacsony*. Az első négy csoportban szinte jelentéktelen, egyedül a 7. csoportba került, s helyzetükön feltehetőleg valamelyest változtatni kívánó nők esetében beszélhetünk számottevő nyelvtanulásról.

A szabadidős képzés általánosan alacsony arányú, de a 3. csoportban (törekvő szakmunkások) valamelyest kiemelkedik.

A két legalacsonyabb státusú csoportban megfigyelhető a betanító képzések viszonylagos magas aránya. Ez azt jelzi, hogy – bár e két gyengén képzett csoport alapvetően nem tanul – létezik közöttük egy markáns alréteg, amely munkaerő-piaci helyzete megtartása (munkahelye megtartása vagy egy új munkahely megszerzése) érdekében tanulásba kezd.

TANULMÁNYOK

3. ábra *Az utolsó alkalommal milyen jellegű képzésben vett részt?*

Lásd a II. táblázatot

Az utolsó képzés hosszára vonatkozóan nehéz egyértelmű megállapításokat tenni, mégis úgy tűnik, hogy a hosszabb képzések inkább a képzetebb rétegeket érintik. (Kétségtelen ugyanakkor, hogy e rétegek egy része éppen az utolsó képzése révén jutott magasabb végzettséghez, vagyis magát a csoportosítást is befolyásolta a hosszabb – iskolarendszerű – képzés.) Ami viszont a tanfolyamok intenzitását illeti: inkább a kevésbé képzettek tanultak intenzívebb formában (hetente legalább négy alkalommal).

A tanulás mértékét jelentősen befolyásolhatja, hogy ki viseli annak költségét illetve, hogy – amennyiben munka mellett történik – kap-e az illető valamilyen munkaidő-kedvezményt ehhez.

Ami az utolsó tanfolyam finanszírozását illeti azt tapasztaljuk, hogy azok minden réteg esetében *zömében tiszta finanszírozásúak*, vagyis a költségeket egy személy vagy intézmény fedezi. A vegyes finanszírozású tanulmányok a 10. státuscsoportban a legmagasabbak, de itt is csak 17 százalékot érnek el. Az egyes rétegek közötti eltérések így statisztikailag értelmezhetetlenek.

4. tábla Az utolsó tanfolyam hossza

Státuscsoport		Maximum 1 hét	1 hét– 3 hónap	3–12 hónap	1 év felett	Összesen
1	Fő	3	9	5	5	22
Leszakadó nő	%	13,6	40,9	22,7	22,7	100,0
2	Fő	1	4	18	0	23
Leszakadó férfi	%	4,3	17,4	78,3	0,0	100,0
3	Fő	13	68	57	13	151
Törekvő szakmunkás	%	8,6	45,0	37,7	8,6	100,0
4	Fő	5	20	28	18	71
Nő, rossz szakmával	%	7,0	28,2	39,4	25,4	100,0
5	Fő	9	16	19	9	53
Érettségizett férfi	%	17,0	30,2	35,8	17,0	100,0
6	Fő	5	3	7	7	22
Diplomás férfi	%	22,7	13,6	31,8	31,8	100,0
7	Fő	16	51	73	65	205
Képzett nő	%	7,8	24,9	35,6	31,7	100,0
8	Fő	5	18	24	14	61
Elit- szakmunkás	%	8,2	29,5	39,3	23,0	100,0
9	Fő	4	15	10	12	41
Férfi elit	%	9,8	36,6	24,4	29,3	100,0
10	Fő	11	14	26	33	84
Női elit	%	13,1	16,7	31,0	39,3	100,0
99	Fő	7	16	11	4	38
Nyugdíjasok	%	18,4	42,1	28,9	10,5	100,0
Összesen	Fő	79	234	278	180	771
%	10,2	30,4	36,1	23,3	100,0	

A finanszírozók összetétele jellegzetes sajátosságokat mutat az egyes csoportok esetében. A munkaiügyi központok szerepe nemcsak összességében csekély, de a munkanélküliség által leginkább érintett társadalmi rétegekben sem éri el az egyharmadot. Szembetűnő ugyanakkor, hogy a leszakadó nők esetében milyen alacsony a részesedésük, igaz, ez a réteg eleve alacsony arányban tanul. Az okok nyilván összetettek, de arról lehet szó, hogy ez a réteg alapvetően csak akkor vállalja a tanulást, ha egy-egy konkrét munkahely igényli (illetve finanszírozza azt). Olyan réteg ez, amely a tanulást nem befektetésnek tekinti, hanem egy konkrét munkahelyen való elhelyezkedés szükségyszerű feltételének. Ezzel hozható összefüggésbe, hogy az alacsonyabb státusú csoportok tagjai nem csekély mértékben a munkahelyük által finanszírozott képzésben vesznek részt. Ennél magasabb munkahelyi támogatást csak a három elit réteg tud felmutatni, az ő esetükben viszont inkább más állhat a háttérben: feltételezhető, hogy itt csak részben fogalmazza meg a munkahely a képzési igényeit (amit azután finanszíroz), részben viszont a csoport tagjai tudják igényeiket elismertetni a munkahelyükkel.

Az előbbiekből következően alapvetően a középrétegek találnak leg-

TANULMÁNYOK

kevésbé finanszírozót a tanulásukhoz, ezért az átlagosnál valamivel magasabb arányban kényszerülnek a tanulás költségeinek felvállalására.

4. ábra *Ki fizette az utolsó tanfolyamot?*

Lásd a III. táblázatot

A tanfolyami költségek egyértelműen jelzik, hogy a magasabb képzettségűek, a jobb munkaerő-piaci státusúak képzése egyértelműen drágább, ennek megfelelően ezek a rétegek kapnak képzésükhöz elsősorban magas támogatást, annak ellenére, hogy sokan közülük saját maguk is vállalják a drága képzéseket.

A nem munka mellett tanulók magas aránya azokat a státuscsoportokat jellemzi, amelyekben sok a még nappali tagozaton tanuló fiatal.

A dolgozók közül a két *legalacsonyabb státusú réteg kapott legkisebb arányban munkaidő-kedvezményt*. A többi rétegben vegyes a kép, nem lehet egyértelmű tendenciákat felfedezni. Leginkább a *törekvő szakmunkások* rétege emelhető ki, az ő esetükben a munkahelyük egyértelműen hozzájárul a képzésükhöz. Ha a munkahely finanszírozta képzéseket és a kapott munkaidő kedvezményt összevetjük akkor azt látjuk, hogy az alsó és középrétegek esetében ezek aránya nagyjából megegyezik, a felsőbb rétegek esetében viszont a finanszírozás mellé kevésbé jár más kedvezmény. Az adatok arra sajnos nem adnak választ, hogy milyen mértékben beszélhetünk itt munkaidőn túli tanulásról, vagy munkaidő alatti, de kedvezményként nem definiált tanulásról.

5. ábra Tanfolyami költségek

Lásd a IV. táblázatot

6. ábra Kapott-e támogatást a munkahelyen?

Lásd az V. táblázatot

A tanulást akadályozó tényezők

Hogy egy-egy ember tanulása előtt milyen akadályok állnak, azt objektív módon felmérni rendkívül nehéz. Egy egyszerű felmérésből csak azt tudhatjuk meg, hogy ő maga milyen akadályokat lát maga előtt, illetve mire hivatkozik, esetleg milyen tényleges és képzelt akadályokkal menti fel magát a tanulás alól. Mint a következő pontban látni fogjuk, a tanulási szándék sokkal erősebb, mint az utóbbi három évben ténylegesen regisztrált tanulás. A kettő közötti különbséget egyrészt az idő okozta változás jelenti, másrészt azok az emberek előtt meglévő, esetleg „tornyosuló” akadályok, amelyek végül is megghiúsítják a tanulási szándékot.

Akadályokat minden társadalmi réteg túlnyomó többsége lát maga előtt. A legkevésbé jellemző ez két középstátusú rétegre, s talán nem véletlenül: férfiakra. Egy részük még egyébként is tanul, más részük pedig karrierje előtt áll, s ennek nyilván természetes részének tekinti a tanulást. A legtöbb akadályt az alacsonyabb státusú rétegek, valamint a két magasabb státusú női réteg jelzi. Hogy mi áll ezek hátterében, arra majd az akadályok struktúráját jelző 5. tábla nyújt magyarázatot.

7. ábra Hány tényező akadályozza a tanulásban?

Lásd a VI. táblázatot

Az akadálystruktúra vizsgálata óvatosságra készítet. Legtöbben ugyan saját *öregségüket* jelölték meg, mint akadályozó tényezőt, ugyanakkor látni kell, hogy ebben óriási szerepe van a minta (ennek megfelelően a felnőtt korú lakosság) összetételének is. Az *55 év feletti*ek 88 százaléka megjelölte ezt a tényezőt, vagyis ebben a korcsoportban a tanulás teljesen háttérbe szorul. Az öregség nyilván azt jelenti, hogy nem érzik magukat alkalmasnak bármilyen képzési formába való bekapcsolódásra, de szere-

pet játszhat ebben a cél, illetve a korosztály számára alkalmas lehetőségek hiánya is.

A másik, *általánosan megjelölt* akadály a *tanfolyamok ára*, pontosabban a jövedelmekhez viszonyított ára. Egy részletesebb vizsgálat révén e tényező hátterét is fel lehetne mélyebben tárni, jelen felmérésünk azonban utal arra, hogy – szinte társadalmi rétegtől függetlenül – a lakosság egésze nagyon költségérzékeny. *Különösen igaz ez az alacsonyabb státusú rétegekre*, amelyek jövedelmi helyzete még az olcsóbb képzéseket is nehezen engedheti meg.

Az akadályozó tényezők sorában a harmadik helyen a *munkavégzés* okozta időhiány jelenik meg. Ez elsősorban azokat a rétegeket sújtja, amelyek jó munkahellyel rendelkeznek, amely ugyanakkor sok idejüket lekötí, s ezért kevés tanulásra fordítható idővel rendelkeznek. Értelemszerűen a *két elit rétegre* vonatkozik leginkább, de az *elit szakmunkások* illetve a *törekvő szakmunkások* számára is ugyanilyen problémát jelent.

A *család*, mint akadályozó tényező csak a lakosság 13 százalékát érinti, de az aktív korúak között értelemszerűen lényegesen magasabb arányban. Értelemszerűen ez a tényező *elsősorban a nőknek* okoz problémát, főként az alacsonyabb státusúak esetében, de valamelyest a hierarchia felső végén is.

A *többi* akadályozó tényezőnek az előzőekhez képest *kisebb a jelentősége*, de egy-egy réteg esetében ezekkel is számolni kell. Így például ki kell emelnünk a két *leszakadó* réteg esetében az *utazási költségeket*, illetve a tanulás várható *munkaerő-piaci eredménytelenségére* vonatkozó várakozásaikat, valamint *szubjektív öregségüket*. Ez utóbbi tényező azzal magyarázható, hogy ez a viszonylag képzetlen réteg oly régen ült már iskolapadban, olyannyira elszakadt a tanulástól, hogy már képtelennek érzi magát erre.

A két legalacsonyabb státusú réteghez *hasonló* akadályszerkezettel jellemezhető a *rossz szakmával rendelkező női* (szakmunkás) réteg is.

A *betegségnek*, mint akadályozó tényezőnek *kicsi a szerepe*, egyedül a *leszakadó női réteg* hivatkozott erre említésre méltó arányban.

Külön meg kell említenünk, hogy a képzési választék illetve a tanfolyamok elérhetősége általában nem okoz gondot. Ez utóbbi egyes képzetlenebb rétegek esetében ugyan felmerül, elsősorban nőknél. Esetükben ezt a tényezőt nem önmagában, hanem a családi kötelezettségekkel együtt kell értelmezni.

TANULMÁNYOK

A tervezett tanulás

A tervezett, elképzelt tanulásra rákérdezve csaknem két és félszeres növekedést tapasztalunk ahhoz képest, mint ahányan az utóbbi három évben részt vettek valamilyen felnőttképzésben. Minden definiált rétegben – még az 55 év felettiéknél is – lényegesen magasabb a tanulási kedv, mint a korábbi részvétel. A növekedés aránya a magasabb státusú csoportok irányában fokozatosan csökken, de ez a kiinduló helyzet nagyságával hozható összefüggésbe. Ha a változás százalékpontban mért mértékét (vagyis az eddigi és a tervezett részvételi arány különbségét) vizsgáljuk, akkor azt tapasztaljuk, hogy – bár az eltérések nem túl jelentősek – elsősorban a középrétegek tanulási kedve nagyobb a korábbihoz képest. Ennek következtében a *közép és a felső rétegek távolsága* – legalábbis az elképzelések szintjén – a jövőben *várhatóan csökken*.

Két dologra kell felhívni a figyelmet:

- *Az első csoportba tartozók leszakadása várhatóan folytatódik*, vagyis van egy leszakadó női rétege a társadalomnak, amely már a tervei szintjén sem igyekszik tanulásban felzárkózni más rétegekhez.
- *A férfi és a női elit közötti arány a jövőre vonatkoztatva megfordul*. A férfiak sokkal aktívabbnak tűnnek, mint a nők. Feltételezhető, hogy a háttérben az eltérő nemi szerepek húzódnak meg, amelyek a férfiakat inkább tolják a szakmai karrier és az ehhez szükséges tanulás irányába, míg a nőket valamelyest korlátozza hagyományos családi szerepük.

8. ábra A korábbi és a tervezett tanulmányok

Lásd a VII. táblázatot

A tervezett képzések tartalmát („mit tanulna?”) tekintve a korábbi iskolai tanulmányok legjellegzetesebb hiányai rajzolódnak ki. Az *alsóbb rétegek* között érzékelhetően megjelenik – még ha nem is domináns – az

TANULMÁNYOK

általános jellegű képzés iránti, illetve – még a szakmával rendelkezők körében is – a szakmai képzés iránti igény. A 4–10. számú státuscsoportokban (kivéve a 7.-et) a szakmai képzés iránti igény valamelyest gyengül az előbbiekhöz képest, ugyanakkor az 5. státuscsoporttól felfele az érdeklődés a nyelvi képzés irányába tolódik el, amely a szakmai képzéssel hasonló nagyságrendben, több réteg esetében azt jelentősen meghaladva jelenik meg az elképzelésekben. Külön utalnunk kell arra, hogy milyen nagy a szakadék a megtörtént és a tervezett nyelvi képzések tekintetében, s ez szinte minden társadalmi rétegre, még a legalacsonyabb státusúakra is jellemző (vö. 3. ábra).

9. ábra Milyen jellegű képzésben venne részt?

Lásd a VIII. táblázatot

A képzés tartalma mellett annak formája sem mellékes. Alternatívaként mind az iskolarendszerű, mind a tanfolyami képzés is felmerülhet, s ezeket kiegészítheti a hazai viszonylatban még nem igazán elterjedt, s talán nem is igazán kiforrott távoktatás. Hogy az egyes rétegek melyiket milyen arányban választanák, igényeiknek melyik, milyen mértékben felelne meg, azt mutatja a következő táblázatunk. Ez a következőket jelzi számunkra:

- A nappali tagozatos iskolai képzés elsősorban azokat a rétegeket érinti, amelyek félbehagyták tanulmányaikat, mindenekelőtt azokat, akik érettségivel már rendelkeznek, s e mellé szeretnének tanulni (feltételezhetően a felsőoktatásba bekerülni, esetleg valamilyen szakmát tanulni).
- A nappali iskolai képzés iránti igény a társadalmi státus emelkedésével (párhuzamosan az iskolázottsággal) csökken, de minden rétegben megjelenik.
- Az esti illetve levelező oktatás iránti igény változó, 20–30 százalék

közötti. A magasabb státusú rétegekben inkább alacsonyabb, de pl. a *női elit* több mint *egyharmada* ezt választaná szívesen.

- A *tanfolyami képzés szinte minden réteg számára a legalkalmasabb* tanulási forma, a jelentős különbségek ellenére is.
- A *távoktatás jelentősége* még a jövőre nézve is *alacsony*, de két rétegben, a *férfi elitben* és a *rosszul érvényesülő diplomás férfiak között viszonylagos népszerűsége*re számíthat.

10. ábra Milyen rendszerben tanulna legszívesebben?

Lásd a IX. táblázatot

A tervezett tanfolyamok hossza jellemzően a 3–12 hónap, vagyis a lakosság alapvetően a hosszabb képzést pártolja, kevésbé a rövididejű, a csak részkompetenciákat nyújtó felkészítést.

Az egy évnél hosszabb képzés iránti igény összefüggésbe hozható az iskolai oktatás iránti igény mértékével, s elsősorban ott magas, ahol az iskolarendszerű oktatás iránti igény is magasabb (5., 7., 10. réteg). Ugyanakkor az 1. és a 2. csoportban – annak ellenére, hogy jelentős az iskolarendszerű oktatás iránti igény – nem sokan tanulnának egy évnél tovább. Ezzel szemben a 9. csoport inkább a tanfolyami formát választaná, de azon belül a hosszabb képzést. Az adatok összességében arra utalnak, hogy ebben a kérdésben kevésbé ragadhatók meg csoportjellemzők, az egyéni sajátosságoknak jelentősebb a szerepe. Összességében viszont elmondhatjuk, hogy az egészen rövid idejű képzések iránti igény csekély, azokat feltételezhetően nem a lakosság, hanem sokkal inkább a munkaadók igénylik.

TANULMÁNYOK

6. tábla A tervezett tanfolyamok hossza

Státuscsoport		1-5 nap	1 hét-3 hónap	3-12 hónap	1 év felett	Összesen
1	Fő		23	79	33	135
Leszakadó nő	%		17,0	58,5	24,4	100,0
2	Fő		12	68	23	103
Leszakadó férfi	%		11,7	66,0	22,3	100,0
3	Fő		78	250	81	409
Törekvő szakmunkás	%		19,1	61,1	19,8	100,0
4	Fő	1	22	125	50	198
Nő, rossz szakmával	%	0,5	11,1	63,1	25,3	100,0
5	Fő		15	65	39	119
Érettségizett férfi	%		12,6	54,6	32,8	100,0
6	Fő		10	28	6	44
Diplomás férfi	%		22,7	63,6	13,6	100,0
7	Fő	1	34	225	127	387
Képzett nő	%	0,3	8,8	58,1	32,8	100,0
8	Fő		7	70	25	102
Elit-szakmunkás	%		6,9	68,6	24,5	100,0
9	Fő		9	35	18	62
Férfi elit	%		14,5	56,5	29,0	100,0
10	Fő	1	9	52	44	106
Női elit	%	0,9	8,5	49,1	41,5	100,0
99	Fő	1	36	69	14	120
Nyugdíjasok	%	0,8	30,0	57,5	11,7	100,0
Összesen	Fő		255	1066	460	1785
	%	0,2	14,3	59,7	25,8	100,0

A tanulás intenzitását tekintve, vagyis hogy heti hány nap elfoglaltságot vállalnának legszívesebben a kérdezettek, egyértelműen a heti 2-3 napos elfoglaltság a legnépszerűbb. A két legmagasabb státusú rétegben, valamint a nyugdíjas korúak között az ennél ritkább képzésre is igény van, az ennél gyakoribbat pedig inkább azok választották (2. és 5. réteg), akik a nappali rendszerű iskolai oktatásban is magas arányban tanulnának.

A tanulás kedvéért a lakosság 60 százaléka legfeljebb *napi fél órát* lenne hajlandó *utazni*, vagyis gyakorlatilag csak a lakóhelyén, vagy annak egészen szűk körzetében gondolkodik. További 30 százalékuk emelné meg ezt az időt fél órával, ami még mindig azt jelenti, hogy legfeljebb egy-egy jól megközelíthető városba lennének hajlandók beutazni annak környékéről, illetve – nagyobb város esetében – a város egyik végéről a másikra. Ez az időbeli korlát azt jelenti, hogy – társadalmi helyzettől szinte függetlenül – a tanulás egyik kemény feltétele, hogy az adott körzet (település, városkörnyék) nyújtson olyan kínálatot (a képzés jellegében, a képzési rendszert tekintve stb.), ami a lakosság elvárásainak megfelel. A mobilitás hiánya tehát nem csak a munkavállalásban, de a tanulásban is tetten érhető, ugyanakkor utalnunk kell arra, hogy az akadályok között ez a tényező nem játszik jelentős szerepet, vagyis a *képzési kínálat többé-kevésbé ki tudja elégíteni ezt az igényt*.

7. tábla Heti hány alkalommal tanulna?

Státuscsoport		Legfeljebb 1 nap	2-3 nap	Több	Összesen
1	Fő	29	95	15	139
Leszakadó nő	%	20,9	68,3	10,8	100,0
2	Fő	9	72	22	103
Leszakadó férfi	%	8,7	69,9	21,4	100,0
3	Fő	91	294	27	412
Törekvő szakmunkás	%	22,1	71,4	6,6	100,0
4	Fő	38	149	13	200
Nő, rossz szakmával	%	19,0	74,5	6,5	100,0
5	Fő	25	72	22	119
Érettségizett férfi	%	21,0	60,5	18,5	100,0
6	Fő	10	30	3	43
Diplomás férfi	%	23,3	69,8	7,0	100,0
7	Fő	109	249	32	390
Képzett nő	%	27,9	63,8	8,2	100,0
8	Fő	23	72	6	101
Elit-szakmunkás	%	22,8	71,3	5,9	100,0
9	Fő	20	37	7	64
Férfi elit	%	31,3	57,8	10,9	100,0
10	Fő	45	51	12	108
Női elit	%	41,7	47,2	11,1	100,0
99	Fő	39	74	10	123
Nyugdíjasok	%	31,7	60,2	8,1	100,0
Összesen	Fő	438	1195	169	1802
	%	24,3	66,3	9,4	100,0

Ezzel szemben kulcskérdésnek látszik a képzések ára, illetve a teherviselés módja. A *korábbi tapasztalatok* és az *elképzelések* ebben a kérdésben élesen elválnak egymástól. Ahhoz képest, hogy a korábbi tanulmányok jelentős részét tisztán az egyén, a munkaadója, vagy a munkaügyi központ finanszírozta, az *elképzelések egészen másról szólnak*.

Ingyenes tanulásra gyakorlatilag senki nem számít, tehát még az iskolarendszerű oktatást igénylők sem. A lakosság egésze tisztában van azzal, hogy a képzésnek ára van, s hogy ez az ár valamilyen formában hozzárendelhető a tanfolyamhoz, az iskolai képzéshez. Ez természetesen nem feltétlenül jelenti azt, hogy az illető vállalná is az ezzel kapcsolatos képzési költségeket. A tervezett képzések költségei rétegenként változóak, de összességében azt mondhatjuk, hogy a *magasabb státusú* (s ezzel párhuzamosan képzettebb) *rétegek nagyobb arányban számítanak magasabb képzési költségre*.

11. ábra A tervezett képzés ára

Lásd a X. táblázatot

A tervezett képzési költség nagysága önmagában kevés információt hordoz, hiszen a magasabb kvalifikációval járó képzés – azonos egyéb paraméterek mellett (hossz, intenzitás) – nagyobb költségigényű. A fő kérdés, hogy az egyes rétegek ebből mennyit akarnak illetve tudnak átvállalni.

Nagyjából 10 százalék körüli azoknak az aránya, akik a költségeket teljes egészében más szervezetre terhelnék. Feltűnő módon ez az arány nem a legalacsonyabb státusú rétegek közt a legmagasabb, hanem – a nyugdíjasok mellett – a női elit körében. Ennek magyarázatát nehéz megadni, feltételezhető, hogy kevésbé szociológiai tényezők, mint inkább társadalomlélektani tényezők állnak a háttérben.

Jellemzően a 40 százalék alatti önrész vállalása fordul elő, illetve a 41–50 százalék közötti (ami praktikusán az oktatási díj felét jelenti). A teljesen önerőből folytatott képzést kevesen vállalnák, de közöttük elsősorban magasabb státusú férfiak fordulnak elő. A jelenség magyarázatával nem próbálkozunk, de utalnunk kell erre a jellegzetes, nemek közötti pénzügyi vonatkozású eltérésre.

8. tábla A tervezett tanfolyami költség vállalt önrészének aránya

Státuscsoport		0%	1-40%	41-50%	51-99%	100% vagy több	Összesen
1	Fő	12	57	22	5	7	103
Leszakadó nő	%	11,7	55,3	21,4	4,9	6,8	100,0
2	Fő	8	42	24	4	3	81
Leszakadó férfi	%	9,9	51,9	29,6	4,9	3,7	100,0
3	Fő	32	155	75	16	26	304
Törekvő szakmunkás	%	10,5	51,0	24,7	5,3	8,6	100,0
4	Fő	20	57	26	10	10	123
Nő, rossz szakmával	%	16,3	46,3	21,1	8,1	8,1	100,0
5	Fő	5	47	20	2	9	83
Érettségizett férfi	%	6,0	56,6	24,1	2,4	10,8	100,0
6	Fő	2	14	9	0	4	29
Diplomás férfi	%	6,9	48,3	31,0	0,0	13,8	100,0
7	Fő	33	153	76	18	24	304
Képzett nő	%	10,9	50,3	25,0	5,9	7,9	100,0
8	Fő	5	34	23	6	19	87
Elit-szakmunkás	%	5,7	39,1	26,4	6,9	21,8	100,0
9	Fő	3	24	10	4	5	46
Férfi elit	%	6,5	52,2	21,7	8,7	10,9	100,0
10	Fő	14	35	27	9	5	90
Női elit	%	15,6	38,9	30,0	10,0	5,6	100,0
99	Fő	13	32	20	4	14	83
Nyugdíjasok	%	15,7	38,6	24,1	4,8	16,9	100,0
Összesen	Fő	147	650	332	78	126	1333
	%	11,0	48,8	24,9	5,9	9,5	100,0

A vállalt képzési költség abszolút nagyságát tekintve a 2., a 4., és a 7. státuscsoport (a nyugdíjasok mellett) áldozná a legkevesebbet a képzésekért. Mintegy negyed részük egyáltalán nem tudna (akarna) részt venni ennek finanszírozásában. Ugyanakkor a *három legmagasabb státusú réteg áldozná a legtöbbet*. Mindemellett a *100 ezer forint feletti önrész* még ezekben a rétegekben is *csak kivételnek* számít. Itt is kirajzolódik a női elit férfi elitnél kisebb áldozatvállalási hajlandósága.

A finanszírozást nem írja le teljes egészében a vállalt önrész nagysága, illetve a teljes költség. Önálló információt hordoz a kettő különbségből adódó támogatási igény is, hiszen azt vagy a gazdaságnak, vagy a társadalom intézményeinek kellene átvállalnia. Az adatok azt jelzik, hogy a *magasabb státusú rétegek* áldozatvállalási készsége magasabb ugyan az alacsonyabb státusú rétegekénél, de ez a növekmény nem elég a drágább képzésekre. Ennek következtében e rétegek (abszolút értékben mért) *támogatási igénye is magasabb*.

TANULMÁNYOK

12. ábra *A tervezett tanfolyami költség vállalt önrészének összege*

Lásd a XI. táblázatot

13. ábra *Milyen összegű támogatást vár a tanulásához?*

Lásd a XII. táblázatot

3. Összegzés

A társadalmi rétegek szerinti vizsgálatunk azt mutatja, hogy jól lehatárolhatóak olyan törekvő, s részben már jó munkaerő-piaci pozícióban élő rétegek, amelyek számára a karrierút nélkülözhetetlen elemévé vált a felnőttkori, ha tetszik életfogytig tartó tanulás. Erre időt, pénzt is áldoznának. A tanulásuk előtt álló akadályok közül azonban kevésbé a pénz, sokkal inkább a munka miatti kevés szabad időt kell kiemelnünk.

Az is egyértelművé vált, hogy e rétegek közé nem csupán a diplomás elit sorolható, hanem létezik egy formálisan középfokú végzettséggel rendelkező szakmunkásréteg, amelynek tanulási igénye, s ezzel kapcsolatos áldozatvállalási készsége hasonlítható az elitéhez.

Markánsan kirajzolódik, hogy a középrétegek – legalábbis a szándék szintjén – igyekeznek felzárkózni a tanulásban az elit rétegekhez. Feltételezhetően azért, mert a tanulásban, a tudásban látják sikeresebb karrierútjuk zálogát. Ezek a rétegek azonban már költségérzékenyebbek, mint az előzők.

Jól látszanak a leszakadó rétegek törekvései, lehetőségei is. Az ide sorolt alacsonyán iskolázott emberek – ha egyáltalán be tudtak valaha is illeszkedni az oktatási intézmények rendszerébe – mára teljesen elszoktak a tanulástól. A képzésbe való visszavezetésük összetett feladat, hiszen „öregségük” mögé bújtatják azokat a félelmeiket, korábbi rossz tapasztalataikat, kudarcaikat, amelyek érték őket, eltakarva egyben a képzési kínálat helyzetüket kompenzálni hivatott hiányosságait is.

Vizsgálatunkból a nemek közötti különbségek is kiütöknöznek. A családi szerep minden női státuscsoport esetében gátja a tanulásnak (bár a magasabb státusúak esetében kisebb mértékben), ugyanakkor kirajzolódik még egy, a női nemhez fűződő hátrány is: a tanulásukat sokkal nagyobb külső támogatás mellett képzelik el, mint a hasonló szociológiai jellemzőkkel leírható férfiak. Ennek okait a felmérésből nem tudjuk feltárni, feltételezhető, hogy egyaránt szerepet játszik benne a férfiakénál alacsonyabb jövedelmük, illetve az, hogy a képzési költségeket saját magukkal, vagy családjukkal kevésbé tudják elfogadtatni.

A felmérés alapján egyértelműen kirajzolódik, hogy a jelenlegi finanszírozási rendszer alapvetően rossz. Nem azért, mert kevés a képzésre fordítható legkülönbözőbb támogatás, hanem azért, mert alapvetően tiszta finanszírozású rendszer működik, amely egyes képzéseket – így egyes személyeket – teljes mértékben támogat, másoknak más képzéseket viszont teljes egészében maguk kell finanszírozniuk. Az igények ugyanakkor azt jelzik, hogy a vegyes finanszírozású rendszerre nem csak igény van, de hajlandóság, vagyis fizetőképes kereslet is. A jelenlegi rendszer egyenlőtlenül osztja el a támogatásokat, s ezzel – megítélésünk szerint – szűkíti az oktatás iránti keresletet. Ez a rendszer egyszerűen tűnik pazarlónak, és hiányosnak.

A megoldás nem könnyű, hiszen a három fő finanszírozó (egyén, gazdaság, a társadalom intézményei) finanszírozási szándékait és lehetőségeit kell összehangolni, ráadásul úgy, hogy a társadalom tanulásban kevésbé motivált, kedvezőtlen munkaerő-piaci pozícióban, rossz anyagi helyzetben lévő rétegei se járjanak rosszul. Ugyanakkor úgy ítéljük meg,

TANULMÁNYOK

hogy a felnőttkori tanulás iránti igény ma már olyan nagyságrendű, amire, illetve az e mögött álló finanszírozási hajlandóságra építeni lehet.

Táblázatok

I. táblázat *Hányszor vett részt a nappali tagozatos iskolai oktatáson kívüli szervezett képzésben?*

Státuscsoport		Egyszer	Többször	Egyszer sem	Nincs adat	Összesen	A többször is résztvevők a tanulók arányában
1	Fő	15	7	364		386	31,8
Leszakadó nő	%	3,9	1,8	94,3		100,0	
2	Fő	19	5	210		234	20,8
Leszakadó férfi	%	8,1	2,1	89,7		100,0	
3	Fő	102	51	626		779	33,3
Törekvő szakmunkás	%	13,1	6,5	80,4		100,0	
4	Fő	58	9	294	3	364	13,4
Nő, rossz szakmával	%	15,9	2,5	80,8	0,8	100,0	
5	Fő	34	22	109		165	39,3
Érettségizett férfi	%	20,6	13,3	66,1		100,0	
6	Fő	16	6	31		53	27,3
Diplomás férfi	%	30,2	11,3	58,5		100,0	
7	Fő	142	63	339	1	545	30,7
Képzett nő	%	26,1	11,6	62,2	0,2	100,0	
8	Fő	37	25	78		140	40,3
Elit-szakmunkás	%	26,4	17,9	55,7		100,0	
9	Fő	18	22	35	1	76	55,0
Férfi elit	%	23,7	28,9	46,1	1,3	100,0	
10	Fő	45	40	64	1	150	47,1
Női elit	%	30,0	26,7	42,7	0,7	100,0	
99	Fő	21	19	1470		1510	47,5
Nyugdíjasok	%	1,4	1,3	97,4		100,0	
Összesen	Fő	507	269	3620	6	4402	34,7
	%	11,5	6,1	82,2	0,1	100,0	

II. táblázat *Az utolsó alkalommal milyen jellegű képzésben vett részt?*

Státuscsoport		Iskolai képzés	Szakmai	Betanító tanfolyam	Nyelvi	Szabadidős	Egyéb	Összesen
1	Fő	0	4	11	3		3	21
Leszakadó nő	%	0,0	19,0	52,4	14,3		14,3	100,0
2	Fő	0	9	12			3	24
Leszakadó férfi	%	0,0	37,5	50,0			12,5	100,0
3	Fő	12	67	49	2	15	9	154
Törekvő szakmunkás	%	7,8	43,5	31,8	1,3	9,7	5,8	100,0
4	Fő	13	33	12		4	7	69
Nő, rossz szakmával	%	18,8	47,8	17,4		5,8	10,1	100,0

Státuscsoport		Iskolai képzés	Szakmai	Betanító tanfolyam	Nyelvi	Szabadidős	Egyéb	Össze- sen
5	Fő	9	26	10	6	2	2	55
Érettségizett férfi	%	16,4	47,3	18,2	10,9	3,6	3,6	100,0
6	Fő	5	8	1	1	3	5	23
Diplomás férfi	%	21,7	34,8	4,3	4,3	13,0	21,7	100,0
7	Fő	27	99	29	27	5	20	207
Képzett nő	%	13,0	47,8	14,0	13,0	2,4	9,7	100,0
8	Fő	9	28	12	4	1	7	61
Elit-szakmunkás	%	14,8	45,9	19,7	6,6	1,6	11,5	100,0
9	Fő	9	17	9	4		2	41
Férfi elit	%	22,0	41,5	22,0	9,8		4,9	100,0
10	Fő	23	35	6	5	4	13	86
Női elit	%	26,7	40,7	7,0	5,8	4,7	15,1	100,0
99	Fő	0	20	9	4	1	6	40
Nyugdíjasok	%	0,0	50,0	22,5	10,0	2,5	15,0	100,0
Összesen	Fő	107	346	160	56	35	77	781
	%	13,7	44,3	20,5	7,2	4,5	9,9	100,0

III. táblázat Ki fizette az utolsó tanfolyamot?

Státuscsoport		Munkaügyi központ	Munka- helye	Saját maga	Más	A csoport létszáma	100 tanfo- lyamra jutó finanszírozó
1	Fő	2	10	6	5	23	
Leszakadó nő	%	8,7	45,5	26,1	21,7	100,0	102,00
2	Fő	7	11	9		24	
Leszakadó férfi	%	29,2	45,8	37,5		100,0	112,50
3	Fő	18	86	56	2	152	
Törekvő szakmunkás	%	11,8	55,8	36,8	1,3	100,0	105,70
4	Fő	16	20	40		71	
Nő, rossz szakmával	%	22,5	28,2	56,3		100,0	107,00
5	Fő	9	15	29	1	54	
Érettségizett férfi	%	16,7	27,8	53,7	1,9	100,0	100,10
6	Fő	1	12	10		22	
Diplomás férfi	%	4,5	54,5	45,5		100,0	104,50
7	Fő	26	74	121	7	206	
Képzett nő	%	12,6	35,9	58,7	3,4	100,0	110,60
8	Fő	10	27	28		61	
Elit-szakmunkás	%	16,4	44,3	45,9		100,0	106,60
9	Fő	1	24	18	3	40	
Férfi elit	%	2,4	58,5	43,9	7,5	100,0	112,30
10	Fő		59	37	5	86	
Női elit	%		68,6	43,0	5,8	100,0	117,40
99	Fő		28	11	2	40	
Nyugdíjasok	%		70,0	28,2	5,0	100,0	103,20
Összesen	Fő	90	366	365	25	779	
	%	11,5	46,9	46,9	3,2	100,0	108,50

TANULMÁNYOK

IV. táblázat *Tanfolyami költségek*

Státuscsoport		0 Ft	1-50 E Ft	51-100 E Ft	101-200 E Ft	200 E Ft felett	Összesen
1	Fő	1	5	2	1	3	12
Leszakadó nő		8,3	41,7	16,7	8,3	25,0	100,0
2	Fő		5		5	3	13
Leszakadó férfi			38,5		38,5	23,1	100,0
3	Fő	10	21	33	6	30	100
Törekvő szakmunkás		10,0	21,0	33,0	6,0	30,0	100,0
4	Fő	7	25	7	4	17	60
Nő, rossz szakmával		11,7	41,7	11,7	6,7	28,4	100,0
5	Fő	4	18	7	5	4	38
Érettségizett férfi		10,5	47,4	18,4	13,2	10,5	100,0
6	Fő		2	3	2	9	16
Diplomás férfi			12,5	18,8	12,5	56,3	100,0
7	Fő	8	52	43	28	38	169
Képzett nő		4,7	30,8	25,4	16,6	22,5	100,0
8	Fő	3	9	8	10	20	50
Elit-szakmunkás		6,0	18,0	16,0	20,0	40,0	100,0
9	Fő	2	5	3	6	15	31
Férfi elit		6,5	16,1	9,7	19,4	48,4	100,0
10	Fő	8	16	12	6	36	78
Női elit		10,3	20,5	15,4	7,7	46,2	100,0
99	Fő	4	6	4	3	8	25
Nyugdíjasok		16,0	24,0	16,0	12,0	32,0	100,0
Összesen	Fő	47	164	122	76	183	592
		7,9	27,7	20,6	12,8	31,0	100,0

V. táblázat *Kapott-e támogatást a munkahelyen?*

Státuscsoport		Dolgozott, kapott munkaidő- kedvez- ményt	Dolgozott, nem kapott munkaidő- kedvez- ményt	Nem dolgozott	Összesen	A munkaidő- kedvezményt kapottak a dolgozók arányában	A munka- hely finanszírozta képzések száma és aránya
1	Fő	5	10	8	23	33,3	10
Leszakadó nő	%	21,7	43,5	34,8	100,0		45,5
2	Fő	3	6	15	24	33,3	11
Leszakadó férfi	%	12,5	25,0	62,5	100,0		45,8
3	Fő	73	43	36	152	62,9	86
Törekvő szakmunkás	%	48,0	28,3	23,7	100,0		55,8
4	Fő	17	25	28	70	40,5	20
Nő, rossz szakmával	%	24,3	35,7	40,0	100,0		28,2
5	Fő	14	11	29	54	56,0	15
Érettségizett férfi		25,9	20,4	53,7	100,0		27,8
6	Fő	7	9	6	22	43,8	12
Diplomás férfi	%	31,8	40,9	27,3	100,0		54,5
7	Fő	63	69	74	206	47,7	74
Képzett nő	%	30,6	33,5	35,9	100,0		35,9

Státuscsoport		Dolgozott, kapott munkaidő- kedvez- ményt	Dolgozott, nem kapott munkaidő- kedvez- ményt	Nem dolgozott	Összesen	A munkaidő- kedvezményt kapottak a dolgozók arányában	A munka- hely finanszírozta képzések száma és aránya
8	Fő	16	27	17	60	37,2	27
Elit-szakmunkás	%	26,7	45,0	28,3	100,0		44,3
9	Fő	15	18	7	40	45,5	24
Férfi elit	%	37,5	45,0	17,5	100,0		58,5
10	Fő	42	31	12	85	57,5	59
Női elit	%	49,4	36,5	14,1	100,0		68,6
99	Fő	20	10	10	40	66,7	28
Nyugdíjasok	%	50,0	25,0	25,0	100,0		70,0
Összesen	Fő	275	259	242	776	51,5	366
	%	35,4	33,4	31,2	100,0		46,9

VI. táblázat *Hány tényező akadályozza a tanulásban?*

Státuscsoport		0	1	2	3 vagy annál több	Összesen
1	Fő	22	189	105	70	386
Leszakadó nő	%	5,7	49,0	27,2	18,1	100,0
2	Fő	24	116	59	35	234
Leszakadó férfi	%	10,3	49,6	25,2	15,0	100,0
3	Fő	79	329	252	119	779
Törekvő szakmunkás	%	10,1	42,2	32,3	15,3	100,0
4	Fő	22	152	123	67	364
Nő, rossz szakmával	%	6,0	41,8	33,8	18,4	100,0
5	Fő	33	70	46	14	163
Érettségizett férfi	%	20,2	42,9	28,2	8,6	100,0
6	Fő	14	30	10	0	54
Diplomás férfi	%	25,9	55,6	18,5	0,0	100,0
7	Fő	47	255	145	97	544
Képzett nő	%	8,6	46,9	26,7	17,8	100,0
8	Fő	17	76	38	9	140
Elit-szak- munkás	%	12,1	54,3	27,1	6,4	100,0
9	Fő	12	42	14	7	75
Férfi elit	%	16,0	56,0	18,7	9,3	100,0
10	Fő	16	75	35	24	150
Női elit	%	10,7	50,0	23,3	16,0	100,0
99	Fő	59	1134	270	47	1510
Nyugdíjasok	%	3,9	75,1	17,9	3,1	100,0
Összesen	Fő	345	2468	1097	489	4399
	%	7,8	56,1	24,9	11,1	100,0

TANULMÁNYOK

VII. táblázat A korábbi és a tervezett tanulmányok

Státuscsoport		Tanult	Tanulna	Változás (tanult = 100%)	Változás (%-pont)
1	Fő	23	137	595,7	
Leszakadó nő	%	5,9	35,7		29,7
2	Fő	24	105	437,5	
Leszakadó férfi	%	10,3	44,9		34,6
3	Fő	154	408	264,9	
Törekvő szakmunkás	%	19,7	52,5		32,8
4	Fő	68	200	294,1	
Nő, rossz szakmával	%	18,8	54,8		36,0
5	Fő	55	118	214,5	
Érettségizett férfi	%	33,5	72,4		38,9
6	Fő	22	40	181,8	
Diplomás férfi	%	41,5	75,5		34,0
7	Fő	205	386	188,3	
Képzett nő	%	37,7	71,1		33,4
8	Fő	61	101	165,6	
Elit-szak- munkás	%	43,9	72,7		28,8
9	Fő	39	61	156,4	
Férfi elit	%	52,7	81,3		28,6
10	Fő	85	107	125,9	
Női elit	%	57,0	71,3		14,3
99	Fő	40	124	310,0	
Nyugdíjasok	%	2,6	8,2		5,6
Összesen	Fő	776	1787	230,3	
	%	17,7	40,7		23,0

VIII. táblázat Milyen jellegű képzésben venne részt?

Státuscsoport		Nincs válasz	Általános	Szakmai	Nyelvi	Szabad- idős	Egyéb	Összesen
1	Fő	1	15	88	24	16	9	138
Leszakadó nő	%	0,7	10,9	63,8	17,4	11,6	6,5	100
2	Fő	1	13	57	20	22	5	106
Leszakadó férfi	%	0,9	12,3	53,8	18,9	20,8	14,7	100
3	Fő	3	28	249	122	49	28	411
Törekvő szakmunkás	%	0,7	6,8	60,6	29,7	11,9	6,9	100
4	Fő	3	23	97	72	22	16	203
Nő, rossz szakmával	%	1,5	11,3	47,8	35,4	10,8	7,9	100
5	Fő	2	4	60	54	16	15	119
Érettségizett férfi	%	1,7	3,4	50,4	45,4	13,4	12,6	100
6	Fő	2	1	21	27	0	1	43
Diplomás férfi	%	4,7	2,3	48,8	62,8	0	2,3	100
7	Fő	4	17	208	195	43	26	389
Képzett nő	%	1,0	4,4	53,5	50,1	11,1	6,7	100
8	Fő	1	5	43	63	15	5	101
Elit-szak- munkás	%	1,0	5,0	42,6	62,4	14,9	5,0	100

Státuscsoport		Nincs válasz	Általános	Szakmai	Nyelvi	Szabad-idős	Egyéb	Összesen
9	Fő	1	3	28	36	10	4	63
Férfi elit	%	1,6	4,8	44,4	57,1	15,9	6,3	100
10	Fő		3	52	70	15	4	107
Női elit	%		2,8	48,6	65,4	14,0	3,7	100
99	Fő		11	31	59	34	11	125
Nyugdíjasok	%		8,8	24,8	47,2	27,2	8,8	100
Összesen	Fő	18	123	934	742	242	124	1805
	%	1,0	6,8	51,7	41,1	13,4	6,9	100

IX. táblázat Milyen rendszerben tanulna legszívesebben?

Státuscsoport		Nincs válasz	Iskolarendszerű oktatásban			Tanfolyamon	Távoktatásban	Egyéb formában	Összesen
			nappali	esti	levelező				
1	Fő		17	22	22	75	2	138	
Leszakadó nő			12,3	15,9	15,9	54,3	1,4	100,0	
2	Fő		16	20	15	46	6	105	
Leszakadó férfi			15,2	19,0	14,3	43,8	5,7	100,0	
3	Fő	3	38	72	48	221	23	409	
Törekvő szakmunkás		0,7	9,3	17,6	11,7	54,0	5,6	100,0	
4	Fő		17	33	31	105	11	198	
Nő, rossz szakmával			8,6	16,7	15,7	53,0	5,6	100,0	
5	Fő		28	10	14	60	6	120	
Érettségizett férfi			23,3	8,3	11,7	50,0	5,0	100,0	
6	Fő		5		6	25	7	43	
Diplomás férfi			11,6		14,0	58,1	16,3	100,0	
7	Fő	1	44	33	82	193	37	391	
Képzett nő		0,3	11,3	8,4	21,0	49,4	9,5	100,0	
8	Fő		9	13	12	61	6	101	
Elit-szakmunkás			8,9	12,9	11,9	60,4	5,9	100,0	
9	Fő		5	6	9	29	12	64	
Férfi elit			7,8	9,4	14,1	45,3	18,8	100,0	
10	Fő		6	12	26	54	6	107	
Női elit			5,6	11,2	24,3	50,5	5,6	100,0	
99	Fő		5	11	6	84	10	120	
Nyugdíjasok			4,2	9,2	5,0	70,0	8,3	100,0	
Összesen	Fő	4	190	232	271	953	126	1796	
		0,2	10,6	12,9	15,1	53,1	7,0	100,0	

TANULMÁNYOK

X. táblázat A tervezett képzés ára

Státuscsoport		0 Ft	1-50 E Ft	51-100 E Ft	101-200t E Ft	200 E Ft felett	Összesen
1	Fő	1	46	52	12	9	120
Leszakadó nő		0,8	38,3	43,3	10,0	7,5	100,0
2	Fő		30	28	24	9	91
Leszakadó férfi			33,0	30,8	26,4	9,9	100,0
3	Fő	7	101	172	70	29	379
Törekvő szakmunkás		1,8	26,6	45,4	18,5	7,6	100,0
4	Fő	3	34	78	39	15	169
Nő, rossz szakmával		1,8	20,1	46,2	23,1	8,9	100,0
5	Fő		23	52	21	13	109
Érettségizett férfi			21,1	47,7	19,3	11,9	100,0
6	Fő		12	21	5	2	40
Diplomás férfi			30,0	52,5	12,5	5,0	100,0
7	Fő	6	86	117	98	54	361
Képzett nő		1,7	23,8	32,4	27,1	15,0	100,0
8	Fő		14	36	30	15	95
Elit-szak- munkás			14,7	37,9	31,6	15,8	100,0
9	Fő		7	18	19	15	59
Férfi elit			11,9	30,5	32,2	25,4	100,0
10	Fő		15	34	29	22	100
Női elit			15,0	34,0	29,0	22,0	100,0
99	Fő	2	41	43	17	4	107
Nyugdíjasok		1,9	38,3	40,2	15,9	3,7	100,0
Összesen	Fő	19	409	651	364	187	1630
		1,2	25,1	39,9	22,311	11,5	100,0

XI. táblázat Legfeljebb mekkora összeget vállalna a képzésért?

Státuscsoport		0 Ft	1-50 E Ft	51-100 E Ft	100 E Ft felett	Össze- sen	Átlagos összeg (1000 Ft)
1	Fő	24	96	8	1	129	25,0
Leszakadó nő		18,6	74,4	6,2	0,8	100,0	
2	Fő	24	61	11	0	96	24,4
Leszakadó férfi		25,0	63,5	11,5	0,0	100,0	
3	Fő	66	257	47	14	384	36,4
Törekvő szakmunkás		17,2	66,9	12,2	3,6	100,0	
4	Fő	47	93	26	10	176	32,0
Nő, rossz szakmával		26,7	52,8	14,8	5,7	100,0	
5	Fő	19	64	19	8	110	35,1
Érettségizett férfi		17,3	58,2	17,3	7,3	100,0	
6	Fő	7	29	4	2	42	44,1
Diplomás férfi		16,7	69,0	9,5	4,8	100,0	
7	Fő	75	222	44	32	373	46,8
Képzett nő		20,1	59,5	11,8	8,6	100,0	

Györgyi: Tanulás felnőttkorban

Státuscsoport		0 Ft	1-50 E Ft	51-100 E Ft	100 E Ft felett	Össze- sen	Átlagos összeg (1000 Ft)
8	Fő	7	50	27	12	96	73,3
Elit-szak- munkás		7,3	52,1	28,1	12,5	100,0	
9	Fő	6	30	15	10	61	86,0
Férfi elit		9,8	49,2	24,6	16,4	100,0	
10	Fő	17	52	22	11	102	63,4
Női elit		16,7	51,0	21,6	10,8	100,0	
99	Fő	27	71	10	8	116	36,2
Nyugdíjasok		23,3	61,2	8,6	6,9	100,0	
Összesen	Fő	319	1025	233	108	1685	42,4
		18,9	60,8	13,8	6,4	100,0	

XII. táblázat Milyen összegű támogatást vár a tanulásához?

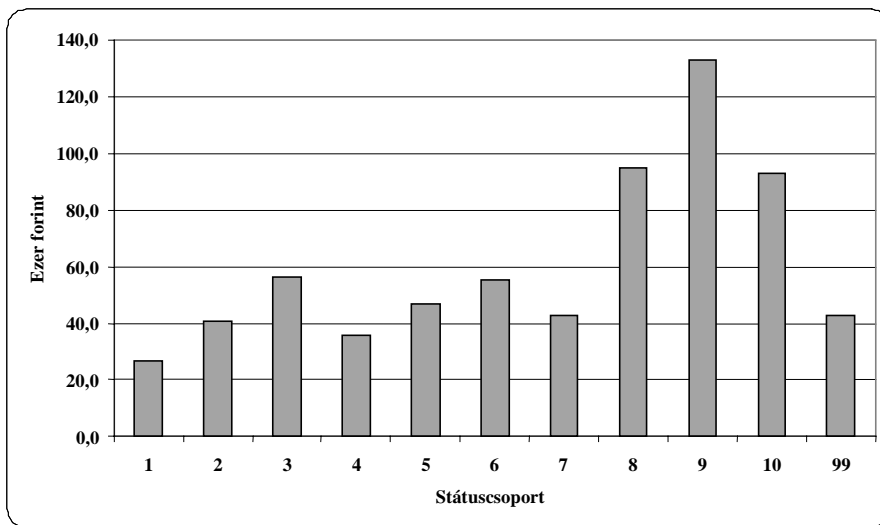
Státuscsoport		0 Ft	1-50 E Ft	51-100 E Ft	101-200 E Ft	200 E Ft felett	Össze- sen	Átlagos összeg (1000 Ft)
1	Fő	7	31	48	23	10	119	65,1
Leszakadó nő		5,9	26,1	40,3	19,3	8,4	100,0	
2	Fő	3	18	34	22	15	92	99,4
Leszakadó férfi		3,3	19,6	37,0	23,9	16,3	100,0	
3	Fő	29	111	121	63	42	366	70,5
Törekvő szakmunkás		7,9	30,3	33,1	17,2	11,5	100,0	
4	Fő	10	44	42	45	20	161	85,7
Nő, rossz szakmával		6,2	27,3	26,1	28,0	12,4	100,0	
5	Fő	9	22	31	28	16	106	75,6
Érettségizett férfi		8,5	20,8	29,2	26,4	15,1	100,0	
6	Fő	4	15	7	11	2	39	51,4
Diplomás férfi		10,3	38,5	17,9	28,2	5,1	100,0	
7	Fő	26	72	102	91	62	353	100,6
Képzett nő		7,4	20,4	28,9	25,8	17,6	100,0	
8	Fő	19	15	29	12	17	92	96,8
Elit-szak- munkás		20,7	16,3	31,5	13,0	18,5	100,0	
9	Fő	5	17	10	17	9	58	129,7
Férfi elit		8,6	29,3	17,2	29,3	15,5	100,0	
10	Fő	5	20	30	24	17	96	123,4
Női elit		5,2	20,8	31,3	25,0	17,7	100,0	
99	Fő	16	36	30	16	5	103	46,1
Nyugdíjasok		15,5	35,0	29,1	15,5	4,9	100,0	
Összesen	Fő	133	401	484	352	215	1585	84,3
		8,4	25,3	30,5	22,2	13,6	100,0	

TANULMÁNYOK

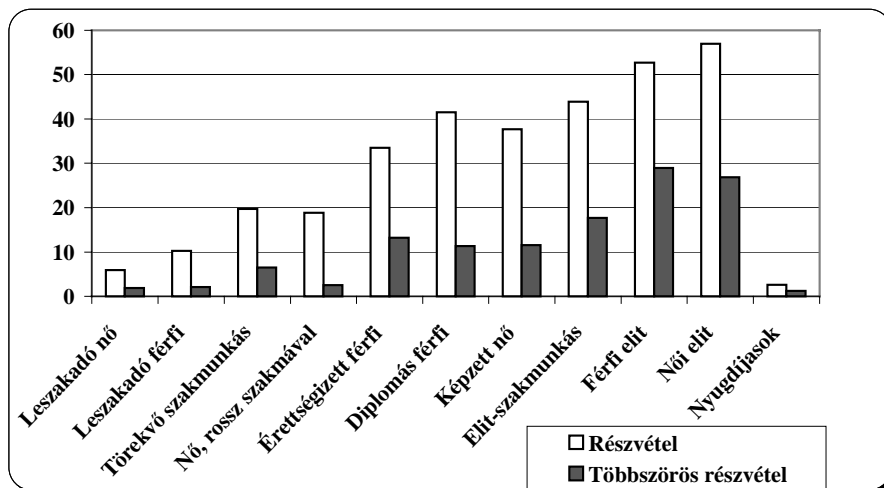
5. tábla Milyen tényezők akadályozzák a tanulásban?

Státuscsoport		Semmi	Nem talál megfelelő képzést	Messze van a képzés	Drága	Drága az utazás	A munkája akadályozza	A család akadályozza	Beteg	Öregnek érzi magát	Úgysem kap munkát	Így is jó állása van	Egyéb	Összes
1	Fő	20	21	21	134	34	42	109	49	111	62	4	25	382
Leszakadó nő	%	5,2	5,5	5,5	35,0	8,9	11,0	28,5	12,8	29,0	16,2	1,0	6,5	100,0
2	Fő	24	20	12	93	29	33	16	15	43	54	3	24	233
Leszakadó férfi	%	10,2	8,6	5,2	39,9	12,4	14,2	6,9	6,4	18,5	23,1	1,3	10,3	100,0
3	Fő	69	56	51	280	36	312	89	40	124	81	62	27	777
Törekvő szakmunkás	%	8,9	7,2	6,6	36,0	4,6	40,1	11,4	5,1	15,9	10,4	8,0	3,5	100,0
4	Fő	22	17	25	165	31	86	135	20	57	40	8	23	364
Nő, rossz szakmával	%	6,0	4,7	6,9	45,3	8,5	23,6	37,1	5,5	15,7	11,0	2,2	6,3	100,0
5	Fő	31	7	8	53	11	32	17	10	16	8	8	21	163
Érettségizett férfi	%	19,1	4,3	4,9	32,7	6,7	19,6	10,4	6,1	9,8	4,9	4,9	12,9	100,0
6	Fő	14	2	1	13	2	8	7	1	2		3	7	54
Diplomás férfi	%	25,9	3,8	1,9	24,5	3,8	15,1	13,2	1,9	3,7		5,7	13,0	100,0
7	Fő	44	43	52	231	41	126	132	33	63	47	14	44	543
Képzett nő	%	8,1	7,9	9,5	42,5	7,5	23,2	24,3	6,1	11,6	8,6	2,6	8,1	100,0
8	Fő	17	6	5	38	5	62	19		8	1	10	8	138
Elit-szakmunkás	%	12,2	4,3	3,6	27,5	3,6	44,9	13,8		5,8	0,7	7,2	5,8	100,0
9	Fő	11		1	19	3	34	9		3		4	5	75
Férfi elit	%	14,7		1,3	25,3	4,0	45,3	12,0		4,0		5,3	6,7	100,0
10	Fő	16	9	12	42	10	43	34	4	14	1	11	8	150
Női elit	%	10,7	6,0	8,0	27,8	6,7	28,7	22,7	2,7	9,3	0,7	7,4	5,3	100,0
99	Fő	45	10	11	105	11	33	20	176	1308	28	7	48	1492
Nyugdíjasok	%	3,0	0,7	0,7	7,0	0,7	2,2	1,3	11,8	87,6	1,9	0,5	3,2	100,0
Összesen	Fő	313	191	199	1173	213	811	587	348	1749	322	134	240	4371
	%	7,1	4,4	4,5	26,8	4,9	18,5	13,4	8,0	40,0	7,4	3,1	5,5	100,0

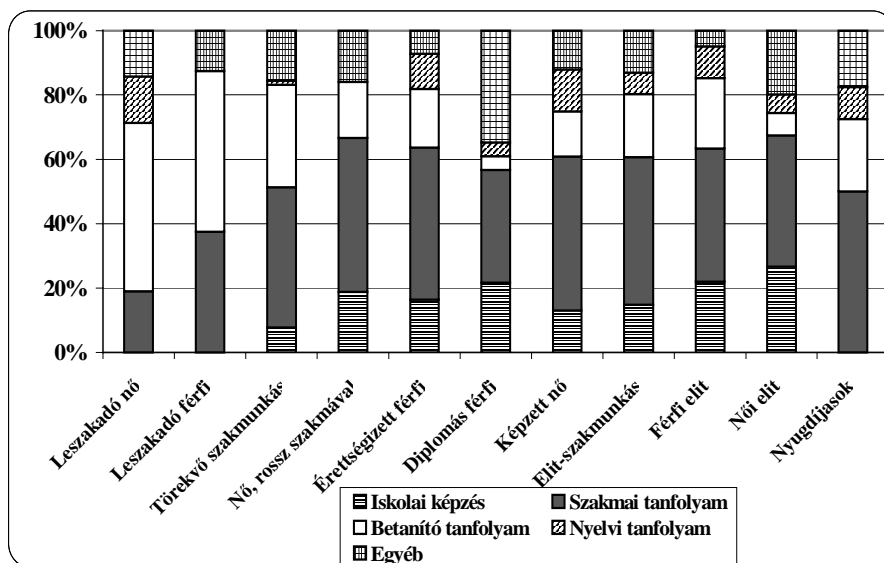
1. ábra

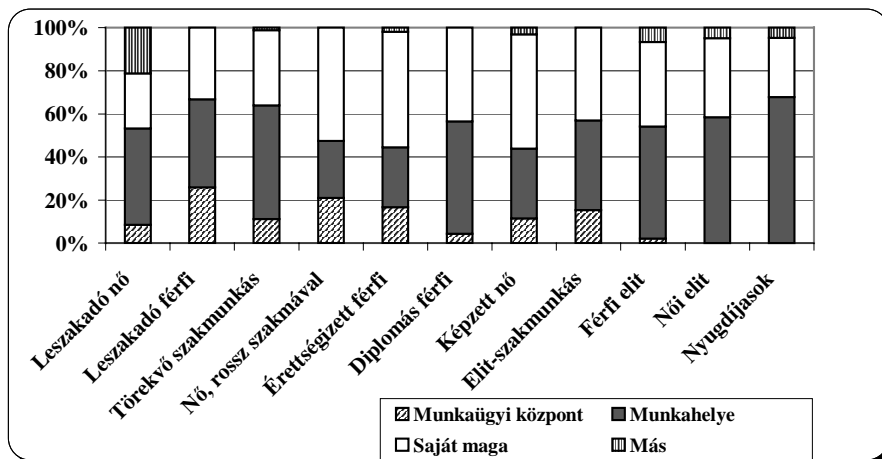
2. ábra

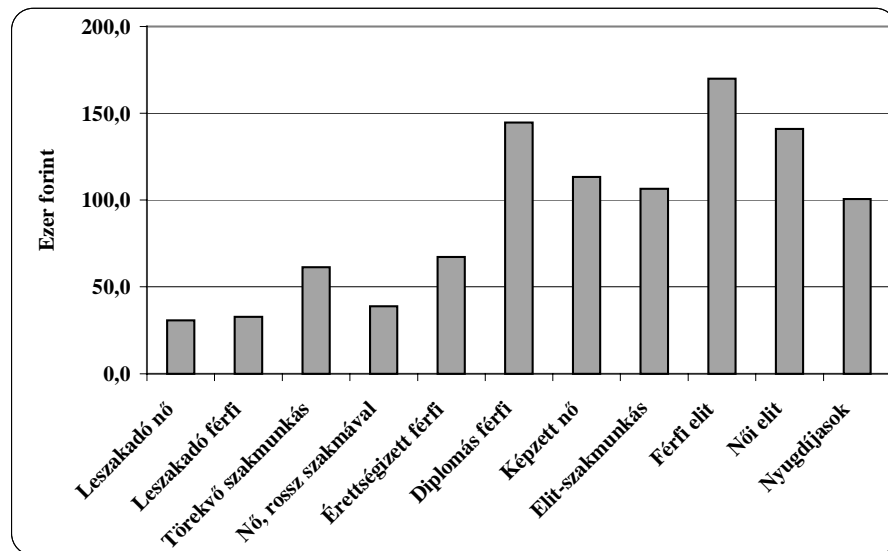
3. ábra

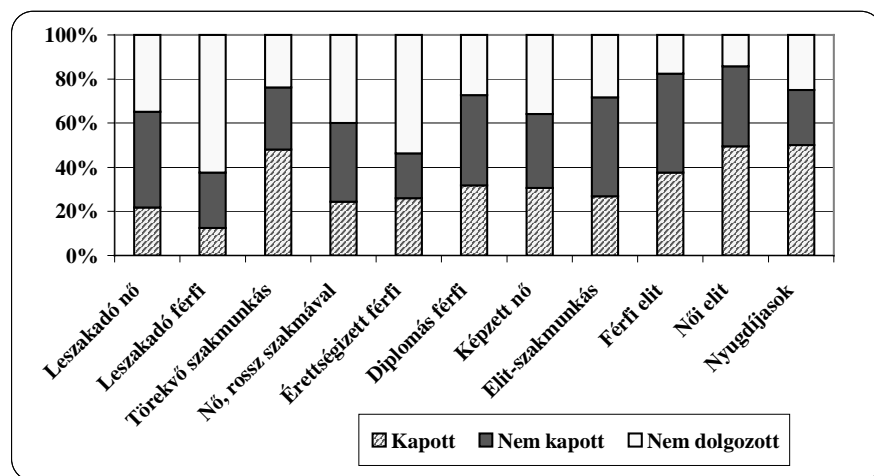
4. ábra

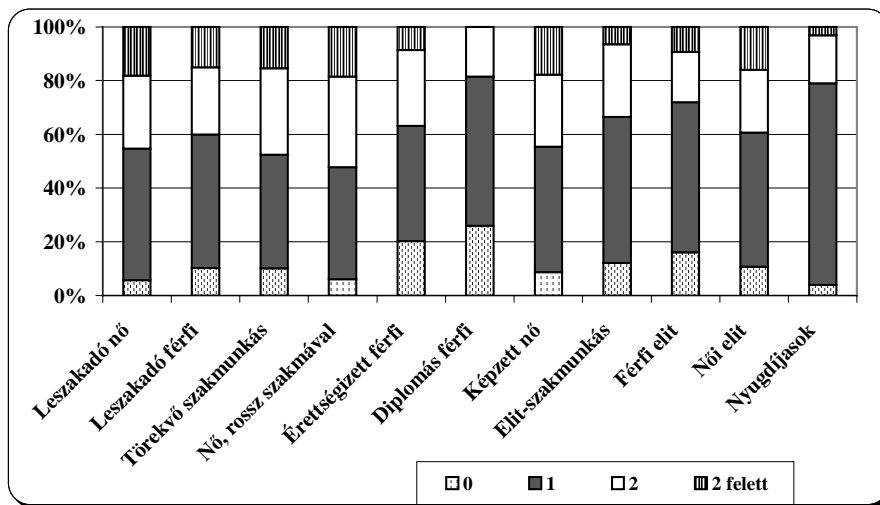
5. ábra

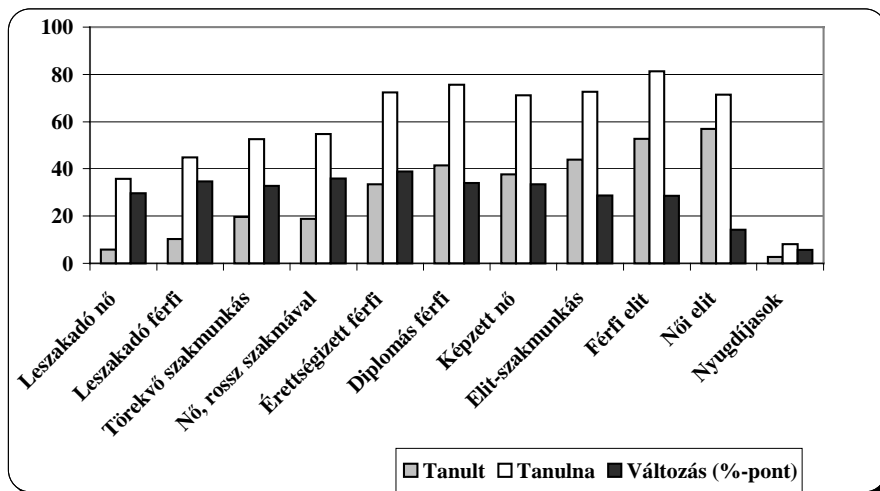
6. ábra

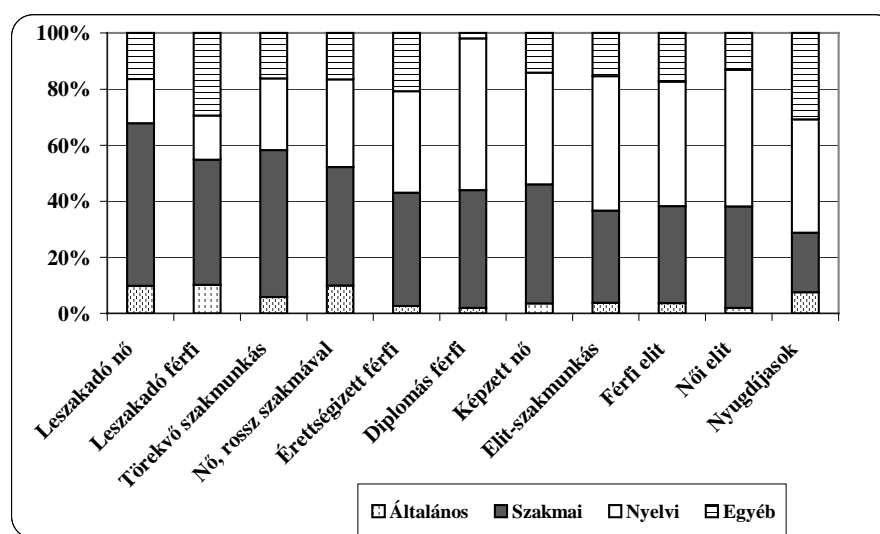
7. ábra

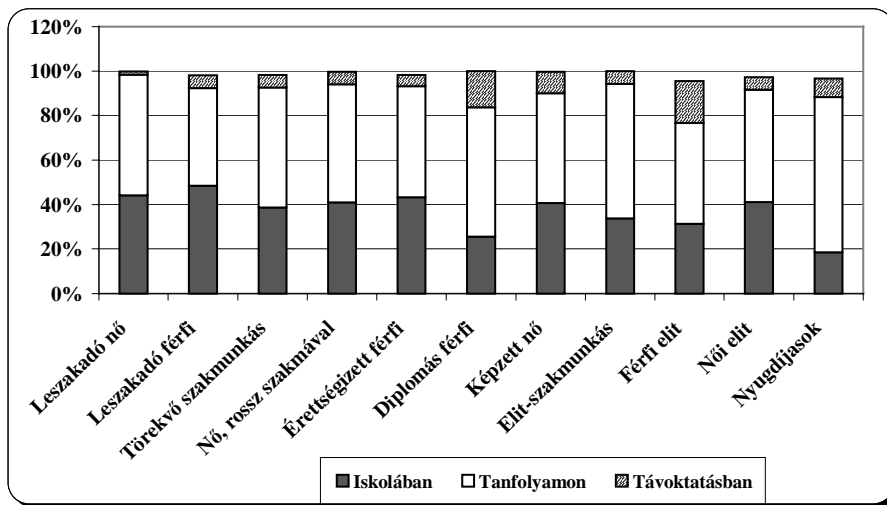
8. ábra

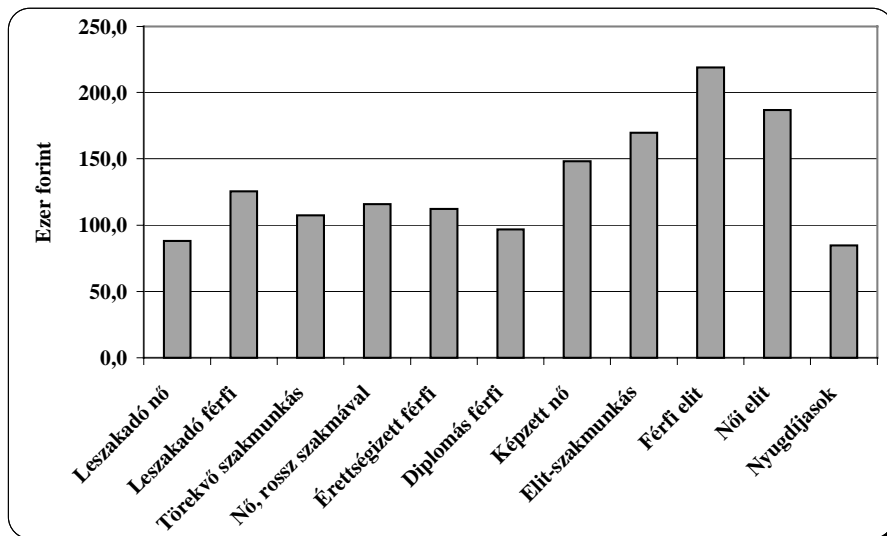
9. ábra

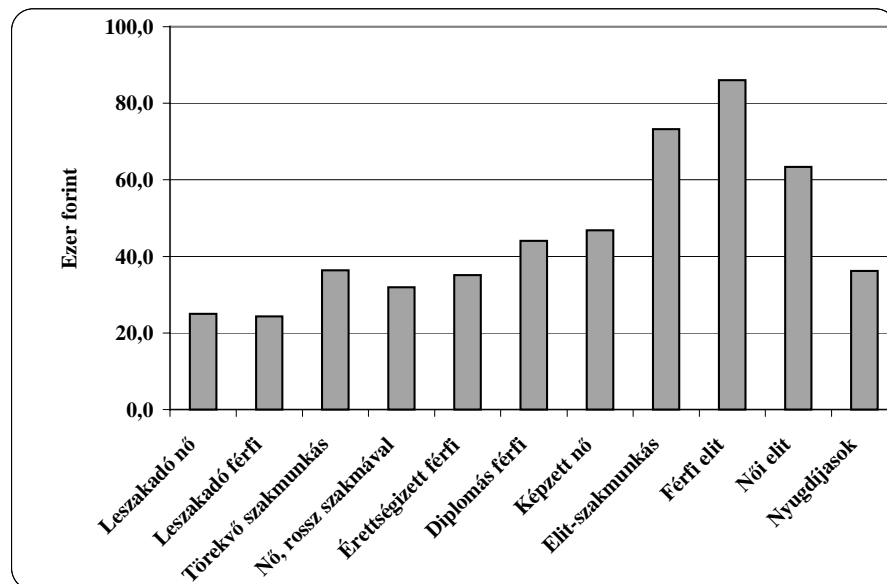
10. ábra

11. ábra

12. ábra

13. ábra

